

23. 4. 2004

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Evropské mezinárodní právo soukromé část.

II

V současnosti je nejvýznamnějším sekundárním aktem nařízení č. 44/2001, o pravomoci soudů, uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. V tomto případě došlo k tomu, že původní tzv. Bruselská úmluva o pravomoci soudů, uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech („Bruselská úmluva“), která měla podobu mezinárodní smlouvy uzavřené podle čl. 293 a která byla součástí pouze tzv. terciálního práva, dostala podobu nařízení a stala se aktem sekundárním legislativy s přímým účinkem.

Prameny evropského mezinárodního práva soukromého

Právo primární

Primární právo přímo neobsahuje kolizní normy nebo přímé normy mezinárodního práva soukromého. Obsahuje však zmocňovací ustanovení, na základě kterých lze kolizní normy nebo jiné normy mezinárodního práva soukromého přijímat.

Po přijetí Amsterdamské smlouvy jsou za základní ustanovení evropského mezinárodního práva soukromého považovány články 61 až 69 tvořící Hlavu IV Smlouvy o založení Evropského společenství („SES“), z toho zejména články 61(c) a 65 ve spojení s článkem 67. Článek 61(c) obsahuje zmocnění Rady EU k přijímání opatření v oblasti justiční spolupráce v soukromoprávních věcech. Článek 65 upřesňuje pojem justiční spolupráce v soukromoprávních věcech jako taková opatření justiční spolupráce v oblasti soukromého práva, která jsou nutná k řádnému fungování společného vnitřního trhu. Článek výslovně zmiňuje zlepšování a zjednodušení systému v předávání soudních a mimosoudních listin, spolupráci v oblasti dokazování, uznávání a výkon rozhodnutí v civilních a obchodních věcech; usilování o kompatibilitu kolizních norem a norem upravujících soudní příslušnost; odstraňování překážek řádného fungování civilního řízení soudního a pokud to bude nutné i sjednocování a usilování o kompatibilitu norem upravující civilní soudní proces. Někteří autoři^[1] však vzhledem k nadpisu Hlavy IV „...a jiné politiky týkající se volného pohybu osob“ zastávají názor, že na základě článku 65 SES (ve spojení s článkem 61 (c)) lze přijímat předpisy sekundárního mezinárodního práva soukromého pouze, pokud mají vztah k volnému pohybu osob.

Pokud jde o ostatní svobody, lze se v odborné literatuře setkat s názorem, že základem pro přijímání sekundárních předpisů je článek 95 SES. Tento článek byl však v SES obsažen již před její Amsterdamskou novelizací.

Na základě článku 95 SES bylo přijato mnoho směrnic upravujících především ochranu spotřebitele. Tyto směrnice obsahují izolované kolizní normy, jež mají za cíl chránit právní základy společného vnitřního trhu proti použití práva třetích států. Kolizní normy jsou dále obsaženy ve směrnicích, jejichž předmětem úpravy je pojištění. Tyto směrnice byly přijaty na základě článků 47 a 55 SES za

účelem umožnit svobodu usazování a volného pohybu služeb v rámci Společenství. Proto lze i tyto výše zmíněné články SES považovat za součást primárního pramene práva evropského práva soukromého.

I po Amsterdamu v SES nadále zůstává zachován článek 293 (původně článek 220), na základě kterého mohou členské státy uzavírat mezinárodní smlouvy (tzv. subsidiární smlouvy). Podle tohoto článku mohou členské státy vzájemně jednat s cílem zajistit ve prospěch svých příslušníků mimo jiné zjednodušení formalit upravujících vzájemné uznávání a výkon soudních rozsudků a rozhodčích nálezů. Smlouvy uzavřené podle článku 293 vytváří tzv. *terciální právo ES*.

Výše zmíněná ustanovení však nejsou pramenem vlastní právní úpravy, ale jsou pouze zmocňovacími ustanoveními k vydávání sekundární nebo terciální legislativy. V samotném primárním právu se podle převládajícího názoru normy mezinárodního práva soukromého nevyskytují.

Právo sekundární

Přijetí Amsterdamské smlouvy a zařazení čl. 65 do SES otevřelo zcela nové možnosti pro právní úpravu evropského mezinárodního práva soukromého pomocí sekundární legislativy, ať už směrnicemi nebo nařízeními. Výše zmíněné ustanovení Hlavy IV umožňuje nově a komplexně upravovat otázky evropského mezinárodního práva soukromého v sekundárních aktech, kde se v minulosti pravidla mezinárodního práva soukromého objevovala pouze sporadicky a bez jakékoliv systematiky. V současnosti je nejvýznamnějším sekundárním aktem **nařízení č. 44/2001, o pravomoci soudů, uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech**. V tomto případě došlo k tomu, že původní tzv. **Bruselská úmluva o pravomoci soudů, uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech** („Bruselská úmluva“), která měla podobu mezinárodní smlouvy uzavřené podle čl. 293 a která byla součástí pouze tzv. terciálního práva, dostala podobu nařízení a stala se aktem sekundární legislativy s přímým účinkem.

Mezi další nařízení přijatá podle článku 65 SES patří *nařízení č. 1347/2000 o pravomoci soudů, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti ohledně dětí oběma manžely, nařízení č. 1348/2000 o doručování soudních a mimosoudních listin v občanských a obchodních věcech, nařízení č. 1206/2001, o spolupráci soudů členských států při dokazování v občanských nebo obchodních věcech, nařízení č. 1346/2000, o úpadkovém řízení a nařízení č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti*. Dále v sekundárním právu existuje i celá řada směrnic a nařízení z doby před Amsterdamskou smlouvou obsahující normy mezinárodního práva soukromého, jak již však bylo výše uvedeno, výskyt těchto norem je sporadický a nesystematický; objevují se v předpisech upravujících pojištění a pojišťovací smlouvy (životní i neživotní), ochranu spotřebitele, hospodářskou soutěž, vracení kulturních statků, právo obchodních společností, pracovní právo a právo sociálního zabezpečení a práva duševního vlastnictví.

Právo terciální

Mezi prameny terciálního práva řadíme tzv. subsidiární smlouvy uzavřené podle článku 293 SES. Jedná se o smlouvy uzavřené mezi členskými státy k uskutečňování cílů ES a EU. Subsidiární smlouvy nejsou pro členské státy přímo závazné a „jejich uvedení v život“ na území jednotlivých členských států se řídí ústavními předpisy jednotlivých členských států. Až do nedávné doby (přijetí Amsterdamské smlouvy) byly subsidiární smlouvy základními prameny evropského mezinárodního práva soukromého. Dvě nejvýznamnější právní úpravy evropského mezinárodního práva

soukromého, Bruselská úmluva a **Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazky** („**Římská úmluva**“), byly sjednány právě formou těchto smluv. V roce 2001 byla Bruselská úmluva přijata podle článku 65 SES ve formě nařízení. Formu nařízení však nezískala pouze Bruselská úmluva, ale jako nařízení byly přijaty i např. původní Úmluva o pravomoci soudů, uznání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských (tzv. Bruselská úmluva II) a Úmluva o doručování soudních a mimosoudních listin v občanských a obchodních věcech, čímž se staly prameny sekundárního práva ES, jak jsou zmíněny v předchozím odstavci.

Dnes tak zůstává nejdůležitějším pramenem evropského mezinárodního práva v kategorii terciálního práva **Římská úmluva**, obsahující unifikované kolizní normy závazkového práva ze smluv.

Autor:

Alois Šatava, advokátní koncipient, advokátní kancelář Glatzová & Co., Praha

---

[1] **Basedow J.**, The Communitarization of the Conflict of Laws under the Treaty of Amsterdam, Common Market Law Review, Kluwer Law International, 2000

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc únor 2026](#)
- [Digital Fairness Act a influencer marketing - cesta ke konci roztříštěnosti regulace?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc leden 2026](#)
- [IATA Travel & Cargo akreditace v letectví - v čem spočívají její výhody?](#)
- [Digital Omnibus o AI: návrh nařízení o zjednodušení pravidel pro umělou inteligenci](#)
- [Rozhodčí nálezy vydané ruskými rozhodčími soudy a jejich uznání a výkon na území EU](#)
- [Environmentální tvrzení společností v hledáčku EU: Jak se vyhnout greenwashingu a obstát v nové regulaci?](#)
- [AIFMD II v České republice: Schvalovací proces a co čeká investiční společnosti](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc prosinec 2025](#)
- [GLP-1 v potravinářství: čekají nás v EU „GLP-1 friendly potraviny“?](#)